

บทที่ 4

สังคม เศรษฐกิจ และนิเวศของจังหวัดพะเยา

4.1 ประชากร สังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดพะเยา

ดินแดนในบริเวณโดยรอบกว๊านพะเยาและที่ราบลุ่มแม่น้ำอิงนั้น อาจนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของแคว้นโยนกมาแต่เดิม ทั้งนี้เพราะว่าบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำอิงนั้นเป็นพื้นที่ซึ่งต่อเนื่องกับที่ราบลุ่มเชียงราย โดยมีเพียงเทือกเขาเล็กๆ ที่ทอดยาวในแนวเหนือใต้คั่นอยู่ และมีช่องเขาหลายแห่งเป็นช่องทางที่ทำให้กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเขตที่ราบทั้งสองของจังหวัดพะเยาและเชียงรายติดต่อกันได้อย่างสะดวก ด้วยเหตุนี้ชุมชนในทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเป็นอย่างดี เป็นชุมชนในหุบเขาที่ประกอบด้วย เชื้อชาติเผ่าพันธุ์ย่อยๆ หลายกลุ่ม

เมืองพะเยาจะเป็นเมืองสำคัญที่ตั้งอยู่บนที่ราบปลายภูเขาที่มีชื่อเรียกในตำนานว่า ภูกามยาว อันอาจเป็นที่มาของชื่อเมืองภูกามยาวและเปลี่ยนมาเป็นเมืองพะเยาได้ เมืองพะเยาปกครองตนเองเป็นแคว้นอิสระโดยขุนจอมธรรมแต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเมืองหิรัญนครเงินยางของขุนเจ็องที่เป็นกษัตริย์มีอำนาจมากและมีการติดต่อมาหลายสมัย (กลุ่มฮักเมืองพะยาว, 2542)

เมืองพะเยาในอดีตและกลุ่มเมืองต่างๆ ที่ตั้งอยู่โดยรอบกว๊านพะเยา ซึ่งจากการสำรวจพบว่า มีร่องรอยของเมืองโบราณในเขตอำเภอเมืองและใกล้เคียงอยู่คิดๆ กันถึง 10 แห่ง เช่น เวียงพะเยาเก่า เวียงใหม่ เวียงปู่ถ้ำม เวียงจอมทอง เวียงต้อม เวียงแจะ เวียงกาหลง เวียงห้า เวียงจำไก่ และเวียงร่อง คือ รวมทั้งในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำอิงซึ่งไหลผ่านหุบเขาลงไปสู่แม่น้ำโขงในทางทิศเหนือ เช่น เมืองเวียงลอ เมืองเทิง และเมืองเชียงของ เป็นต้น ในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งอาณาจักรล้านนา แคว้นพะเยาคงความเป็นอิสระอยู่ได้ในระยะหนึ่ง จนกระทั่งในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 19 จึงได้ถูกผนวกให้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา (พระธรรมวิมลโมลี, 2527)

จังหวัดพะเยาตั้งอยู่ภาคเหนือของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 6,335.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,959,413 ไร่ โดยมีอาณาเขตดังนี้ ทิศเหนือ ติดอำเภอพาน อำเภอป่าแดด และอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ทิศใต้ ติดเขตอำเภอจาง จังหวัดลำปาง และอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ทิศตะวันออก ติดเขตแขวงไซบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และอำเภอท่าวังผา อำเภอเมืองน่าน และอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ทิศตะวันตก ติดเขตอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดพะเยาเป็นที่ราบสูงและภูเขา มีระดับความสูงตั้งแต่ 300 - 1,550 เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่ป่าไม้ประมาณ 2,060,250 ไร่ หรือร้อยละ 52.03 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบและป่าไม้เบญจพรรณ ไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้มะค่า ไม้ชิงชัน ไม้ยาง ไม้เต็ง และไม้รัง เป็นต้น พื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดมีเทือกเขา ล้อมรอบ ทางด้านตะวันตก ทิศตะวันออก ทิศใต้ และทางตอนกลางของจังหวัดมีทิวเขาฝิ่ปันน้ำ โอบล้อมเป็นกำแพงตามธรรมชาติ เทือกเขาที่สำคัญ ได้แก่ คอยภูถังกา คอยสันปันน้ำ คอยแม่สุก คอยขุนแม่แฝก คอยขุนแม่ต้า และคอยขุนแม่ต๋อม แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ กว๊านพะเยา ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 12,831 ไร่ หนองเต็งทราย มีเนื้อที่ประมาณ 6,000 ไร่ แม่น้ำยมและแม่น้ำอิงแบ่ง ภูมิประเทศตามลักษณะเขตลุ่มน้ำ จังหวัดพะเยามีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำอิง แม่น้ำยม และแม่น้ำลาว ภูมิอากาศทั่วไปมี 3 ฤดู มีปริมาณฝนเฉลี่ยรวมทั้งปีคือ 1,512 มิลลิเมตร ในฤดูหนาวหนาวจัดโดยมีอุณหภูมิ 2.5 องศาเซลเซียส (สุหัททยา วิเศษ และคณะ, 2545)

เขตการปกครอง

จังหวัดพะเยาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอปง อำเภอจุน อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงม่วน กิ่งอำเภอภูซาง และกิ่งอำเภอภูกามยาว โดยแบ่งเป็น 68 ตำบล 763 หมู่บ้าน ในส่วนของการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1 แห่ง
- เทศบาลเมือง	1 แห่ง
- เทศบาลตำบล	11 แห่ง
- องค์การบริหารส่วนตำบล	59 แห่ง
- สตงาตำบล	7 แห่ง

สภาพเศรษฐกิจ - สังคม

1. ประชากร

ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณโดยรอบกว๊านพะเยา ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองพะเยา ประกอบด้วย 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านต๋อม ตำบลบ้านคุ่น ตำบลแม่ยาว ตำบลบ้านปาง ตำบลจำปาหวาย ตำบลแม่ปืม ตำบลบ้านใหม่ ตำบลแม่ใส ตำบลแม่กา ตำบลสันป่าม่วง ตำบลท่าจำปี ตำบลบ้านต้า และตำบลท่าวังทอง ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานจังหวัดพะเยา

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2544 มีประชากรรวมทั้งสิ้น 84,433 คน เป็นชาย 42,097 คน หญิง 43,336 คน จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 22,313 ครัวเรือน และมีขนาดครัวเรือนเฉลี่ย 3.8 คน/ครัวเรือน (สำนักงานสถิติจังหวัดพะเยา, 2545)

2. อาชีพและรายได้

เนื่องจากจังหวัดพะเยามีภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อการเกษตรกรรม ดังนั้น อาชีพและรายได้ส่วนใหญ่ของประชาชนในพื้นที่จึงมาจากการเกษตรกรรม รองลงมาเป็นรายได้จากนอกภาคเกษตรกรรม

2.1 ภาคเกษตรกรรม มาจากหลายส่วน ได้แก่ กสิกรรม ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ บริการทางการเกษตร และการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งรายได้จากส่วนนี้เป็นรายได้หลักของจังหวัด และมีแนวโน้มของรายได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 10 ทุกปี โดยรายได้จากการกสิกรรมและปศุสัตว์เป็นแหล่งที่ทำรายได้สูงสุด

2.2 นอกภาคเกษตรกรรม มาจากหลายกิจกรรม ได้แก่ เหมืองแร่และย่อยหิน อุตสาหกรรมก่อสร้าง การไฟฟ้าและประปา การคมนาคม - ขนส่ง การค้าส่ง - ปดิก การธนาคาร ประกันภัย ธุรกิจที่อยู่อาศัยและการท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวโน้มของรายได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 8 ทุกปี โดยรายได้จากการค้าส่ง - ปดิก และธุรกิจที่อยู่อาศัยเป็นกิจการที่ทำรายได้สูงสุด

สภาพนิเวศในน้ำ

1. สภาพนิเวศวิทยาทั่วไป

กว๊านพะเยาเป็นพื้นที่น้ำที่มีขนาดกว้าง 12,831 ไร่ 1 งาน 26.6 ตารางวา (ภาคผนวก ข) มีความลึกเฉลี่ย 1.50 เมตร สภาพนิเวศในน้ำบริเวณกว๊านพะเยาในปัจจุบันบางส่วนมีสภาพตื้นเขิน โดยมีสาเหตุจากตะกอนของลำน้ำสาขาที่ไหลลงสู่กว๊านพะเยาและซากวัชพืชที่ตายทับถมกัน โดยฝั่งตะวันตกตื้นเขินมากและมีวัชพืชน้ำจำนวนมาก ทางฝั่งตะวันออกมีความลึกมากกว่า และมีผักตบชวาเป็นจำนวนมากเช่นกัน

2. พันธุ์ไม้น้ำ

ชนิดพันธุ์ไม้น้ำในกว๊านพะเยา มีพืชน้ำอย่างน้อย 42 ชนิด (Species) 39 สกุล (Genus) 27 ครอบครัว (Family) โดยแบ่งเป็นพืชโคล่เหนือน้ำ (Emerged plant) 28 ชนิด พืชลอยน้ำ (Floating plant) 10 ชนิด และพืชใต้น้ำ (Submerged plant) 4 ชนิด พืชน้ำมีการแพร่กระจายครอบคลุมประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่กว๊านพะเยา และมีมากบริเวณปากแม่น้ำอิงและลำน้ำต่างๆ ที่ไหลลงสู่กว๊านพะเยา พืชน้ำที่พบแพร่กระจายมากที่สุดในกว๊านพะเยา คือ ผักตบชวา (*Eichhornia crassipes*) พบร้อยละ 75 ของพืชน้ำทั้งหมด รองลงมา คือ ไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra* Linn.)

บอน (*Colocasia esculenta*) และผักบุ้งริ้ว (*Endara fluctuans*) ซึ่งพืชน้ำหลายชนิดจัดเป็นวัชพืชน้ำที่สำคัญ เช่น ผักตบชวา ไมยราบยักษ์ มีการแพร่กระจายที่รวดเร็ว และเป็นสาเหตุทำให้แหล่งน้ำเกิดการตื้นเขิน เนื่องจากวัชพืชเหล่านี้ตายทับถมกัน (ภาคผนวก ง)

3. ปลา

ปลาที่พบในกว๊านพะเยามีจำนวน 12 ครอบครัว 28 ชนิด ชนิดที่พบมากที่สุด โดยคิดจากน้ำหนัก ได้แก่ ปลาไน (*Cyprinus carpio*) รองลงมาคือ ปลานิล (*Tilapia nilotica*) ปลาเงา (*Ctenophryngodon idellus*) ตามลำดับ และปลาที่พบจำนวนตัวมากที่สุด ได้แก่ ปลาจิ่วควาย (*Rasbora argyrotaenia*) รองลงมาคือ ปลาซ่า (*Labiobarbus lineatus*) ปลานิล (*Tilapia nilotica*) ตามลำดับ ค่าดัชนีความหลากหลาย (Diversity index) ของกว๊านพะเยามีค่า 3.54 (สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยา, 2542)

สภาพนิเวศบนบก

จากสภาพปัจจุบันที่พื้นที่บริเวณโดยรอบกว๊านพะเยาส่วนใหญ่ได้ถูกพัฒนาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมโดยมีการทำนาเป็นหลัก ลักษณะทางนิเวศวิทยาบนบกบริเวณริมกว๊านพะเยาจึงจัดอยู่ในระบบนิเวศเกษตรกรรม ดังนั้นทรัพยากรสิ่งมีชีวิตบนบกทั้งพืชและสัตว์จึงเป็นประเภทที่ดำรงชีวิตอยู่ในระบบนิเวศเกษตรกรรมได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาข้าว ได้แก่ สิ่งมีชีวิตจำพวกนกหนู ไย้ เป็นต้น

พื้นที่ชุ่มน้ำ

จากการที่กว๊านพะเยาได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญระดับนานาชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี 1 สิงหาคม 2543 ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ค้นคว้ารายละเอียดเพิ่มเติมโดยได้นำผลการจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำของสำนักงานคณะกรรมการกุ่มน้ำโขง (Maekong Secretariat) (อ้างใน บริษัทแอสดีคอน คอร์ปอเรชั่น จำกัด, 2542) ซึ่งได้จำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำออกเป็นดังนี้

(1) Riverine

(ก) Permanent Rivers and Streams with Perennial Rapids: ได้แก่ บริเวณลำน้ำสายหลักและลำน้ำสาขาที่มีน้ำไหลตลอดปี

(ข) Banks, Beaches and Bars: บริเวณที่เป็นเนินดินหรือหาดชายฝั่งของลำน้ำ ซึ่งบางพื้นที่ให้ทำการเกษตรกรรม

(2) Riverine Floodplain

(ก) Floodplain Wet Rice: เป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน เกษตรกรจะสร้างคันดินเพื่อกักน้ำไว้สำหรับทำนา

(ข) Seasonally Flooded Trees, Shrubs and Grass: เป็นที่ราบลุ่มบริเวณสองฝั่งของแม่น้ำ ในฤดูฝนจะมีน้ำท่วมขังนานประมาณ 3 เดือน และน้ำจะลดหายไปเมื่อฤดูฝนหมด

(ค) Seasonal Backswamps and Marshes: เป็นบริเวณที่ลุ่มต่ำหรือแอ่งที่มีน้ำขัง ซึ่งอยู่หลังสันดินริมน้ำ ได้แก่ หนอง บึงต่างๆ บางแห่งมีน้ำขังตลอดปี บางแห่งมีน้ำขังเฉพาะในฤดูฝนและขึ้นแฉะในฤดูแล้ง

(3) Lacustrine

(ก) Permanent Freshwater Lakes: เป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ พื้นที่มากกว่า 80,000 ตารางเมตร มีน้ำขังตลอดปี

(ข) Permanent Dams and Reservoirs: เป็นอ่างเก็บน้ำที่มีขนาดต่างๆ กัน อันเกิดจากการก่อสร้างของมนุษย์ เช่น เขื่อน ฝายกั้นลำน้ำ เป็นต้น

(ค) Seasonal Freshwater Lake, including Floodplain Lakes: เป็นที่ลุ่มต่ำหรือแอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีขนาดใหญ่กว่า 80,000 ตารางเมตร มีน้ำท่วมขังประมาณ 5 - 6 เดือน ซึ่งจะท่วมในช่วงฤดูฝนเท่านั้น จากนั้นน้ำจะแห้งและมีวัชพืชปกคลุม

กว๊านพะเยา เป็นพื้นที่น้ำที่มีขนาดความกว้าง 12,831 ไร่ 1 งาน 26.6 ตารางวา มีความลึกเฉลี่ย 1.50 เมตร โดยมีปริมาณกักเก็บน้ำสูงสุด 33.22 ล้านลูกบาศก์เมตร ที่ระดับน้ำทะเล 391.50 เมตร สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (รทก.) ปัจจุบันสภาพนิเวศในน้ำบริเวณกว๊านพะเยา บางส่วนมีสภาพตื้นเขินเนื่องจากสาเหตุของตะกอนที่พัดพามาจากลำน้ำสาขาที่ไหลเข้าสู่กว๊านและซากพืชที่ตายทับถมกัน

จากการสำรวจชลชีววิทยาและทรัพยากรประมงในกว๊านพะเยา หลังการบูรณะปรับปรุงโดยกองประมงน้ำจืด กรมประมงเมื่อปี พ.ศ. 2540 พบว่า

พันธุ์ไม้น้ำในกว๊านพะเยา มีพืชอย่างน้อย 42 ชนิด 39 สกุล 27 ครอบครัว โดยแบ่งออกเป็นพืชใล่งเหนือน้ำ 28 ชนิด พืชลอยน้ำ 10 ชนิด และพืชใต้น้ำ 4 ชนิด ซึ่งทั้งหมดพบมากบริเวณปากแม่น้ำอิงและพืชที่แพร่กระจายมากที่สุดได้แก่ ผักตบชวา รองลงมา คือ ไมยราบยักษ์ บอน และผักนึ่งร่วม

ปลาที่พบมากในกว๊านพะเยามีจำนวน 12 ครอบครัว 28 ชนิด ได้แก่ปลาไน ปลานิล ปลาเจา ปลาที่มีขนาดเล็กได้แก่ ปลาจิ๋วควาย ปลาซ่า เป็นต้น

แพลงก์ตอนในกว๊านพะเยามีจำนวน 77 ชนิด แบ่งเป็นแพลงก์ตอนพืช 46 ชนิด และแพลงก์ตอนสัตว์ 31 ชนิด จากการรายงานการสำรวจพบว่า แพลงก์ตอนส่วนใหญ่เป็นแพลงก์ตองกลุ่มของ Euglena และ Blue Green Algae ซึ่งสามารถดำรงชีวิตได้ดีในน้ำที่มีคุณภาพต่ำ จึงเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงคุณภาพน้ำในกว๊านพะเยาได้ว่าอยู่ในสถานะที่ค่อนข้างเสื่อมโทรม

สัตว์หน้าดินในกว๊านพะเยาที่พบมากที่สุด คือ ไส้เดือนฝอย รองลงมาเป็นพวกแมลงน้ำ และหอยสองฝา หอยที่พบ ได้แก่ หอยเล็บม้า หอยมัดข้าวต้ม และหอยกาบน้ำจืด

ด้านการประมง กว๊านพะเยาเป็นแหล่งทำการประมงที่สำคัญแห่งหนึ่ง มีกิจกรรมจับสัตว์น้ำ ตลอดปี โดยเฉพาะในฤดูน้ำมาก แต่อยู่ในช่วงผสมพันธุ์วางไข่ของปลา รายงานระบุว่าขณะนี้ยังมี ปลาจากแม่น้ำโขงบางชนิดเดินทางมายังกว๊านพะเยาอยู่ ส่งผลให้เกิดความชุกชุมพอสมควร แต่ในช่วงหน้าแล้งก็จะเดินทางกลับ ในช่วงที่ผ่านมาจังหวัดพะเยาได้กำหนดเขตการใช้ประโยชน์เพื่อการประมงในพื้นที่กว๊านพะเยาไว้ตั้งแต่ปี 2529 โดยแบ่งเขตการอนุรักษ์และเขตที่อนุญาตให้ทำการประมงได้ แต่ต้องใช้เครื่องมือประเภท เบ็ด ลอบนอน ไซ จั้ม (ขอยก) และสุ่มเท่านั้น (ภาคผนวก ค)

จากรายงานการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนากว๊านพะเยา ปี พ.ศ. 2542 โดยบริษัท แอสตีคอน คอร์ปอเรชั่น จำกัด ได้ระบุถึงการใช้ประโยชน์จากกว๊านพะเยา ว่า

1. เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรมในบริเวณอำเภอเมืองพะเยา และโดยรอบ
2. เป็นแหล่งน้ำดิบในการผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดพะเยาซึ่งปัจจุบันมีขอบเขตการจ่ายน้ำในเขตเทศบาลเมืองพะเยาและสุขาภิบาลดอกคำใต้ และยังเป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคของประชาชนโดยทั่วไปในเขตตำบลด้อม ตำบลบ้านสาغ ตำบลบ้านต๋อน ตำบลแม่่นาเรื่อ และตำบลแม่ใส เป็นต้น
3. เป็นแหล่งทรัพยากรประมง แหล่งผสมพันธุ์ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่างๆ รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาวิจัยด้านทรัพยากรประมงของสถานศึกษา และสถานีประมงน้ำจืดพะเยา
4. เป็นแหล่งน้ำสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณโดยรอบกว๊านพะเยา
5. เป็นแหล่งรองรับน้ำเสียของชุมชนเทศบาลเมืองพะเยาและชุมชนโดยรอบกว๊านพะเยา
6. เป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการที่สำคัญ

ทั้งนี้รายงานได้ระบุเพิ่มเติมว่าการใช้ประโยชน์จากกว๊านพะเยามีวัตถุประสงค์หลากหลาย ทำให้คุณภาพน้ำในกว๊านพะเยาปัจจุบันเสื่อมโทรมลง และปริมาณทรัพยากรสัตว์น้ำและสิ่งมีชีวิตในน้ำลดลง

4.2 ชุมชนประมงรอบกว๊านพะเยา

4.2.1 ชุมชนรอบกว๊านและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

กว๊านพะเยามีลักษณะนิเวศเฉพาะที่เกิดขึ้นจากพื้นที่ชุ่มน้ำหรือหนองบึงขนาดเล็กที่ได้รับการปรับปรุงขยายพื้นที่ออกไปจนกลายเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่จำนวนมาก

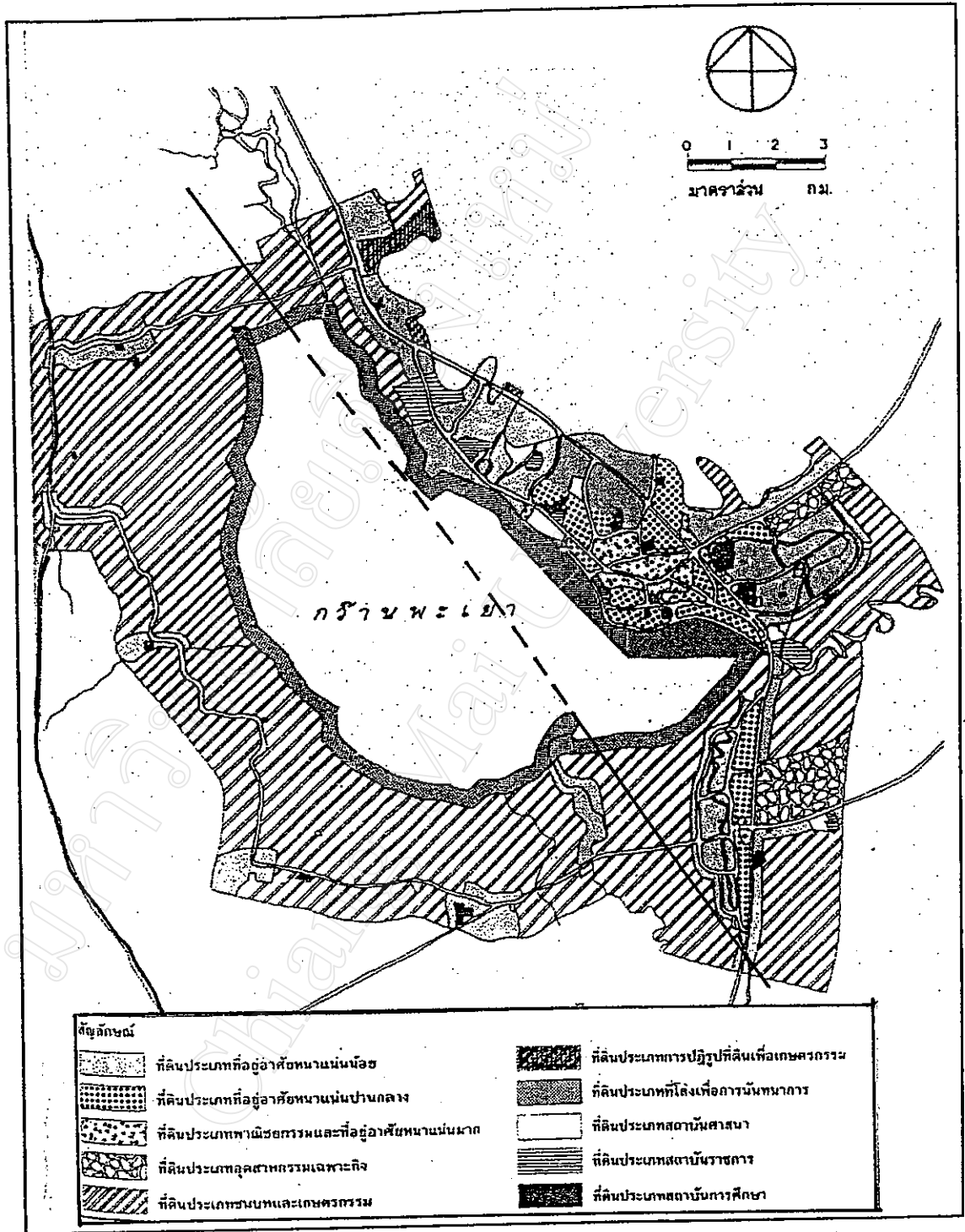
รอบกว๊านพะเยามีลักษณะของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์หรือชุมชนที่แตกต่างกันเป็น 2 ลักษณะ คือ ทางด้านทิศตะวันออกเป็นลักษณะของชุมชนหนาแน่นแบบเมืองขนาดเล็ก ที่เป็นศูนย์กลางของการเมือง การปกครอง และตลาดของจังหวัดพะเยา ในขณะที่ยวกันทางด้านเหนือเป็นที่สูงและเป็นบริเวณภูเขาและป่าต้นน้ำ ที่มีหมู่บ้านเล็กๆ กระจายอยู่ ด้านทิศตะวันตกเป็นชุมชนมีลักษณะเป็นชนบทมีการดำรงชีพในการเกษตรหลายแบบผสมผสานในการเพาะปลูกข้าว การประมง และการหารายได้จากการรับจ้างและงานนอกภาคเกษตรทั่วไป

ชุมชนกว๊านพะเยาจึงมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน คือ ชุมชนเมืองและชุมชนเกษตร ทั้งนี้ได้มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินไว้ด้วย โดยใช้ข้อมูลจากสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันประกอบกับแผนพัฒนาจังหวัดพะเยาที่ได้มีการกำหนดผังเมืองรวมไว้ด้วยแล้ว (รูปที่ 4)

4.2.2 การประมงในกว๊าน

กว๊านพะเยาเป็นแหล่งทำการประมงสำคัญแห่งหนึ่ง โดยจังหวัดพะเยาได้กำหนดเขตการใช้ประโยชน์เพื่อการประมงในพื้นที่กว๊านพะเยาไว้ตั้งแต่วันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2492 เรื่องการกำหนดกว๊านพะเยาเป็นสถานที่รับสัตว์น้ำประเภทรักษาพันธุ์ และกำหนดเครื่องมือที่อนุญาตให้ทำการประมงโดยแบ่งพื้นที่กว๊านพะเยาเป็น 2 เขต คือ

- (ก) เขตอนุรักษ์โดยห้ามทำการประมงทุกชนิดในเขตนี้
- (ข) เขตที่อนุญาตให้ทำการประมงได้ โดยใช้เครื่องมือ อันได้แก่ เบ็ด ลอบนอน ไซ จั้ม (ขอยก) และลุ่ม เท่านั้น (ภาคผนวก ข)

รูปที่ 4 แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเขตชุมชนเมืองและชุมชนเกษตร

4.2.3 ชาวประมงรอบกว๊านพะเยา

จากข้อมูลของสำนักงานประมงจังหวัดพะเยา ระบุว่า บริเวณรอบกว๊านพะเยามีหมู่บ้านทั้งหมด 17 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่ขึ้นทะเบียนทำการประมงในกว๊านพะเยา จำนวน 11 หมู่บ้าน ในจำนวนนี้มีครัวเรือนทั้งหมด 2,257 ครัวเรือน ซึ่งแยกเป็นครัวเรือนที่มีอาชีพทำการประมง จำนวน 485 ครัวเรือน (คิดเป็น 21%)

485 ครัวเรือนนี้เป็นส่วนใหญ่จะหาปลาเพื่อการบริโภค และบางครอบครัวก็หาบ้างหยุดบ้าง

241 ครัวเรือน มีรายได้จากการหาปลาเป็นหลัก (49%) โดยหาปลาทุกวันเพื่อนำมาจำหน่าย เนื่องจากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

จำนวนเรือทำการประมงในกว๊านพะเยามีประมาณ 347 ลำ เป็นเรือพายทั้งหมด จำนวนเครื่องมือทำการประมง 1 ราย มีข่าย 20 - 30 ผืน แหประมาณ 3 ปาก ทั้งนี้จะหาปลาได้สูงสุดรายละ 5 - 8 กิโลกรัม/คน/วัน และหาได้ต่ำสุดรายละ 2 - 3 กิโลกรัม/คน/วัน

จำนวนทำขึ้นปลา 13 แห่งรอบกว๊านพะเยา โดยมีปลาขึ้นทำวันละ 50 - 80 กิโลกรัม/วัน/10 ราย

ราคาปลาจากทำขึ้นปลา ปลานิล กิโลกรัมละ 35 - 40 บาท (ขนาด 3 ตัว/กิโลกรัม) ปลาบุทราย กิโลกรัมละ 100 บาท ปลาสร้อยขาว กิโลกรัมละ 15 - 20 บาท ปลาไน กิโลกรัมละ 30 - 35 บาท

ในเอกสารของสำนักงานประมงระบุว่า เครื่องมือหาปลาที่ชาวประมงใช้ทุกวันนี้ในกว๊านพะเยา คือ ตาข่าย และแห ถือเป็นเครื่องมือที่กำหนดห้ามใช้ทำการประมงไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ในกว๊านพะเยา ตามประกาศจังหวัดเชียงราย ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2490

อย่างไรก็ตามในเอกสารฉบับเดียวกันก็ได้ระบุว่า ชุมชนหลายแหล่งรอบกว๊านพะเยาได้จัดตั้งเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำของชุมชน ประมาณ 7 ชุมชน ได้แก่ บ้านแท่นดอกไม้ - วัดศรีโตมคำ พื้นที่ 40 ไร่ บ้านสันตันฝั่ง-สันหนองเหนียว พื้นที่ 23 ไร่ บ้านสันป่าม่วง พื้นที่ 45 ไร่ บ้านทุ่งกิ้ว - สันกว๊าน พื้นที่ 55 ไร่ บ้านสันป่าค่าง - สันเวียงใหม่ พื้นที่ 25 ไร่ บ้านสันช้างหิน พื้นที่ 100 ไร่ และบ้านร่องไฮ พื้นที่ 200 ไร่

4.2.4 ชุมชนทำการเกษตร จากข้อมูลซึ่ง สุหัทธยา วิเศษ และคณะ (2545) ทำการรวบรวมและได้สรุปถึงรายละเอียดของชุมชนชายกว๊านพะเยาทั้ง 17 หมู่บ้าน ไว้ดังนี้

1. บ้านร่องห้า

จำนวนครอบครัว 723 ครอบครัว

จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร 70 ครอบครัว

ทั้ง 70 ครอบครัวที่จะทำนาและทำสวน (นาข้าว สวนผักกาดและแตงกวา) เฉลี่ยแล้ว จำนวนไร่ต่อครอบครัว = 5 ไร่ต่อครอบครัว

ปุ๋ยที่ใช้ ผลผลิตที่ใช้ปุ๋ยจะมีเพียงชนิดเดียวคือ ผักกาดขาว

ปุ๋ยยูเรีย 10 กิโลกรัม/ไร่

สารเคมี ใช้ยามาแมลง แตนเนต ปริมาณที่ใช้ไม่แน่นอนแล้วแต่การระบาดของแมลงในแต่ละปี แต่ส่วนใหญ่ใช้มากช่วงเดือนกันยายนตอนปลายถึงเดือนตุลาคมตอนต้น

ประมง มี 60 ครอบครัวที่ทำการจับปลาในกว๊าน แต่ส่วนใหญ่จับมาเพื่อการบริโภคไม่ใช่เพื่อนำไปขาย ยกเว้นว่าเหลือจริงๆ จึงจะนำไปขายโดยเฉลี่ยแล้ววันละ 3 - 4 กิโลกรัม/ครอบครัว ปลาที่จับได้ คือ ปลานิล กับปลาใน แต่ปลานิลจะเป็นชนิดที่จับได้มากที่สุด

กิจกรรมพิเศษ หมู่บ้านที่ไม่มีการใช้ประโยชน์จากผักตบ สหรัย บัว ยกเว้นบางบ้านที่นำเมล็ดบัวมาบริโภค แต่มีจำนวนไม่มาก กิจกรรมพิเศษของหมู่บ้านนี้คือ กิจกรรมหนึ่ง คือ การเจียรในพลอยโดยอยู่ในรูปแรงงานออกไปทำงานต่างจังหวัด 200 - 300 คน โดยส่วนมากเป็นคนวัยหนุ่ม - สาว

2. บ้านสันต้นผึ้ง

จำนวนครอบครัว 113 ครอบครัว

จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร 30 ครอบครัว

ทั้ง 30 ครอบครัว จำทำไร่กระเทียม เฉลี่ยแล้ว จำนวนไร่ต่อครอบครัว = 1 ไร่ต่อครอบครัว

ปุ๋ยที่ใช้ ไม่ใช่

สารเคมี ไม่ใช่

ประมง มี 50 ครอบครัวที่ทำการจับปลาในกว๊านเป็นอาชีพหลัก(ใช้แห) โดยนำมาขายในราคา กิโลกรัมละ 20 - 40 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดของปลา น้ำหนักของปลา โดยเฉลี่ยจะไม่แน่นอนบางวันจะไม่ได้เลย ปลาที่จับได้มีปลานิล ปลาตอง กุ้ง ส่วนปลาที่จับได้มากที่สุด คือ ปลานิล

กิจกรรมพิเศษ ไม่มีการใช้ประโยชน์จากผักตบ สาหร่าย และบัว

3. บ้านลั่นหนองเหนียว

จำนวนครอบครัว 131 ครอบครัว

จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร

- ทำไร่อั่วเขียว ถั่วเหลือง 30 ครอบครัว
- ทำนา 170 ครอบครัว
- ทำไร่กระเทียม 30 ครอบครัว

โดยเฉลี่ยแล้ว 2 ไร่/ครอบครัว

ปุ๋ยที่ใช้ เป็นปุ๋ยตามหัววัวคั้นไถ เฉลี่ย 25 กิโลกรัม/ไร่

สารเคมี ไม่ใช้ยกเว้นว่า เกษตรอำเภอจะเอามาให้ 1 ซ่อนชา/น้ำ 20 ลิตร/1 งาน

ประมง มี 50 - 60 ครอบครัวที่จับปลาในก๊วนเป็นอาชีพหลัก โดยนำมาขาย ในราคา กิโลกรัมละประมาณ 20 - 30 บาท เฉลี่ยน้ำหนักปลาในแต่ละวัน ประมาณ 10 กิโลกรัม/วัน ปลาที่จับได้มีปลาหมอเทศ ปลาช่อน ปลาใน ปลายู ปลาที่จับได้มากที่สุด คือ ปลานิล

4. บ้านต่อมใต้

จำนวนครอบครัว 94 ครอบครัว

จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร 80 ครอบครัว

- ทำนา 50 ครอบครัว เฉลี่ยแล้ว 4 ไร่/ครอบครัว
- ทำไร่กระเทียม 30 ครอบครัว เฉลี่ยแล้ว 1.5 ไร่/ครอบครัว

ปุ๋ยที่ใช้ ไม่ใช่

สารเคมี ใช้ยาฆ่าแมลงน้อยมาก แทบไม่มีเลย แต่มีการใช้ยาฆ่าหญ้า ไม่มีอาท (ยี่ห้อ) ประจำแน่นอน เฉลี่ยแล้ว 15 กิโลกรัม (1 กระสอบ)/10 ไร่

ประมง มีอยู่ประมาณ 10 ครอบครัว ที่จับปลาในก๊วนเป็นอาชีพรอง เพื่อนำมา บริโภค ถ้าเหลือหรือเกิดจากการบริโภคจึงจะนำไปขายในราคาประมาณ 20 - 30 บาท/กิโลกรัม จำนวนปลาที่จับได้คิดเป็นน้ำหนักแล้วไม่เกิน 10 กิโลกรัม/วัน ปลาที่จับได้มีปลาหมอเทศ ปลานิล (ปลานิลจับได้มากที่สุด)

5. บ้านต่อมกลาง

จำนวนครอบครัว	174 ครอบครัว
จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร	70 ครอบครัว
- ปลูกไร่อ้อย กระเทียม	1-2 ไร่/ครอบครัว (กระเทียมเป็นส่วนน้อย)
- ปลูกข้าว	5-6 ไร่/ครอบครัว
ปุ๋ยที่ใช้	เป็นสูตร 15 - 15 - 15 จำนวนที่ใช้ต่อไร่ไม่แน่นอน
สารเคมี	ใช้น้อยมาก
ประมง	ไม่มี
กิจกรรมพิเศษ	ไม่มี

6. บ้านสันปูเลย

จำนวนครอบครัว	170 ครอบครัว
จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร	ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับฝน และไม่ใช่อำชีพหลัก แต่ถ้าทำจะทำนา โดยเฉลี่ยแล้ว 4 ไร่/ครอบครัว
ปุ๋ยที่ใช้	ตราหัววัวคันไถและปุ๋ย ธกส. เฉลี่ย 4 ไร่/ 1 กระสอบ (50 กิโลกรัม)
สารเคมี	ได้จากเกษตรอำเภอ เฉลี่ย 4 ซ่อนชา/น้ำ 20 ลิตร(1 ปี๊บ)/ 5 ไร่
ประมง	ไม่มี
กิจกรรมพิเศษ	ไม่มีการใช้ประโยชน์จากผักตบ สหราชอาณาจักร บัว ไม่ว่าจะนำมาบริโภคหรือนำไปขาย อาชีพหลักจะรับจ้างทั่วไป

7. บ้านสันปาม่วง

จำนวนครอบครัว	170 ครอบครัว
จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร	เกือบ 170 ครอบครัว
	ส่วนใหญ่เป็นไร่อ้อยเหลืองและกระเทียม เฉลี่ยแล้ว 3 - 4 ไร่/ครอบครัว ข้าวมีเพียงเล็กน้อย
ปุ๋ยที่ใช้	มีสูตร 46 - 0 - 0 15 - 15 - 15 (ตรากระต่าย) เฉลี่ย 30 กิโลกรัม/ไร่
สารเคมี	เนื่องจากมีการระบาดของเพลี้ยไฟ และไรขาว จะใช้ยาฆ่าแมลงโพริคอน 1 ขวด/1 ไร่ (สำหรับช่วงระบาดหนัก) 2 ซ่อนชา/1 ไร่ (สำหรับช่วงระบาดปกติ)

- ประมง** ไม่มีครอบครัวใดทำเป็นอาชีพหลัก แต่ส่วนใหญ่จะไปจับมาบริโภค นำไปขายเพียง 5% น้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 5 กิโลกรัม/วัน ปลาที่จับได้ ได้แก่ ปลานิล ปลาช่อน แต่ปลานิลจะจับได้มากที่สุด
- กิจกรรมพิเศษ** ไม่มีครอบครัวใดนำเอาผักตบมาใช้ แต่มีบ้างบางครอบครัวที่นำมาขาย โดยผ่านการแปรรูป โดยการนำมาตากแห้ง → ริด → ลีก จากนั้นนำไปทำหมวก สานกระเป่า ไม้ขยันท้องเที่ยว

8. บ้านสันป่าค่าง

- จำนวนครอบครัว** 130 ครอบครัว
- จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร** ประมาณ 90% ~ 117 ครอบครัว
- การเกษตรมีสองประเภท** โดยเฉลี่ยแล้ว 2-3 ไร่/ครอบครัว
- ทำนา** ~ 50% ~ 59 ครอบครัว
- ปลูกไร่ข้าวโพด** ~ 50% ~ 59 ครอบครัว
- ปุ๋ยที่ใช้** ใช้ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 ร่วมกับปุ๋ยคอก แต่ใช้ไม่ยาก
- สารเคมี** ใช้แต่ยาฆ่าหญ้า ปริมาณขึ้นอยู่กับความจำเป็น
- ประมง** ประชาชน 2/3 จะมีอาชีพจับปลา โดยเป็นอาชีพรอง จับมาเพื่อขายเฉลี่ยแล้วจะได้ 10 กิโลกรัม/วัน เดือนที่ได้ปลามากที่สุด คือ เดือนกันยายน เดือนที่ได้กุ้งฝอยมากที่สุด คือ เดือนมีนาคม ปลาที่จับได้มีปลานิล ปลาหมอเทศ แต่ปลานิลจับได้มากที่สุด

9. บ้านสันเวียงใหม่

- จำนวนครอบครัว** 140 ครอบครัว
- จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร** 2 ครอบครัว
- ทั้ง 2 ครอบครัวมีอาชีพเพาะเห็ดฟางขาย โดยไปซื้อเห็ดมาจากลำปาง กรุงเทพฯ ในราคา กิโลกรัมละ 25 - 30 บาท
- ปุ๋ยที่ใช้** ไม่ใช้
- สารเคมี** ไม่ใช้
- ประมง** 80 ครอบครัวมีอาชีพจับปลาในกว๊านเป็นอาชีพหลัก น้ำหนักปลาโดยเฉลี่ยที่จับได้ต่อวัน คือ 9 - 10 กิโลกรัม/วัน ราคาขายต่ำสุดที่จะขายได้ คือ

10 บาท/กิโลกรัม ปลาส่วนใหญ่ที่จับได้ คือ ปลาหมอเทศ นอกจากนี้ก็มี ปลานิล ปลาขาว

กิจกรรมพิเศษ ไม่มีการใช้ประโยชน์จากผักตบชวา สาหร่าย หรือบัวในกวนครอบคร้ว ที่เหลือจากการทำประมงกับพะเห็ด ก็จะเข้าไปขายแรงงานในเมืองเป็น ส่วนมาก

10. บ้านทุ่งกิว

จำนวนครอบคร้ว 149 ครอบคร้ว

จำนวนครอบคร้วที่ทำกรเกษตร 2 20 ครอบคร้ว

ทั้งหมด เป็นการทำนา มีนาตั้งแต่ 5 - 20 ไร่/ครอบคร้ว

ปุ๋ยที่ใช้ ใช้ตราหัววัวคันไถ 1 กระสอบ (50 กิโลกรัม) 20 - 30 ไร่

สารเคมี ใช้แต่ยาฆ่าแมลงตรามาเซดเค้ ในอัตรา 15 กิโลกรัม/10 ไร่

ประมง มีเพียง 10 ครอบคร้วที่จับปลาเป็นอาชีพหลัก นอกจากนั้นโดยมากเป็นการจับปลาเป็นอาชีพรอง (หลังจากว่างงานในอาชีพหลัก) โดยนำมาขาย ในราคา กิโลกรัมละ 22 - 30 บาท น้ำหนักปลาโดยเฉลี่ยต่อวัน คือ 4 - 5 กิโลกรัม/วัน ปลาที่จับได้ส่วนใหญ่เป็นปลาหมอเทศ นอกนั้นก็ เป็น ปลาไน

กิจกรรมพิเศษ ไม่มีการใช้ประโยชน์จากผักตบชวา สาหร่าย หรือบัว จากกวน อาชีพ อื่นๆ ของประชาชนในหมู่บ้านนี้ก็คือ การรับจ้างทำนาให้หมู่บ้าน

11. บ้านสันกว๊าน

จำนวนครอบคร้ว 127 ครอบคร้ว

จำนวนครอบคร้วที่ทำกรเกษตร ประมาณ 1/3 ของทั้งหมด

การเกษตรโดยมากจะปลูกกระเทียม ที่ดินปลูกกระเทียมโดยเฉลี่ย ½ ไร่/ครอบคร้ว

ปุ๋ยที่ใช้ ใช้แค่ปุ๋ยคอก ปริมาณการใช้ไม่แน่นอน

สารเคมี ไม่ใช้

ประมง ส่วนใหญ่เป็นอาชีพรองโดยจับมาเพื่อการบริโภค น้ำหนักโดยเฉลี่ยต่อวัน คือ 1 - 2 กิโลกรัม/วัน ปลาที่จับได้เป็นปลานิล ไม่ค่อยพบปลาชนิดอื่น

กิจกรรมพิเศษ มีการเก็บผักตบชวาไปขาย โดยมีผู้มารับซื้อถึงที่ จะขายไปในราคา 2 - 3 บาท/1 มัด นอกจากนี้อาชีพโดยส่วนใหญ่ของชาวบ้าน คือไปเป็นกรรมกร อยู่ในตัวเมือง

12. บ้านสันป่าต่อน

จำนวนครอบครัว

250 ครอบครัว

จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร ไม่นำแน่นอนโดยมากทำกันตามใจชอบ แต่จะเป็นไร้กระเทียมเป็นส่วนใหญ่ เฉลี่ยแล้ว 3 ไร่/ครอบครัว

ปุ๋ยที่ใช้ ยูเรีย ซึ่งปริมาณที่ใช้ก็ไม่แน่นอนเช่นกัน

สารเคมี ไม่มีการใช้

ประมง เป็นอาชีพหลัก 20 ครอบครัว โดยนำไปขายในราคาที่ต่างกันคือปลานิล กิโลกรัมละ 30 บาท (จับได้มากที่สุด) ปลาไน ปลาตะเพียน กิโลกรัมละ 25 บาท นำหนักปลาโดยเฉลี่ยต่อวัน คือ 20 กิโลกรัม - 30 กิโลกรัม

กิจกรรมพิเศษ ไม่มีการใช้ประโยชน์จากผักตบ สาหร่าย หรือบัวจากกวน (เมื่อประมาณ 3 - 4 ปีที่ผ่านมายังมีการเก็บสาหร่ายมาเลี้ยงเป็ด แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีคนเลี้ยงเป็ดแล้ว) แต่บางครอบครัว (ประมาณ 3 ครอบครัว) มีการเลี้ยงสุกร เนื้อไว้เพื่อขายในราคา กิโลกรัมละ 32 บาท

13. บ้านสันช้างหิน

จำนวนครอบครัว

80 ครอบครัว

จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร

80 ครอบครัว

ประกอบไปด้วย 1 ไร่กระเทียม เฉลี่ยแล้ว 3 ไร่/ครอบครัว 5 ครอบครัว

ประกอบไปด้วย 2 นาข้าว เฉลี่ยแล้ว 3 ไร่/ครอบครัว 28 ครอบครัว

ประกอบไปด้วย 3 สวนบัว เฉลี่ยแล้ว 6 ไร่/ครอบครัว 50 ครอบครัว

ปุ๋ยที่ใช้ ใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกเป็นหลัก (5 กระสอบ/ไร่)

สารเคมี ไม่มีการใช้สารเคมี

ประมง มี 50 ครอบครัวที่จับปลาเป็นอาชีพรอง โดยจับมาเพื่อขายในราคา กิโลกรัมละ 25 - 30 บาท นำหนักโดยเฉลี่ย 2 กิโลกรัม/วัน ปลาที่จับได้ คือ ปลานิล ปลาคูก ปลาช่อน กุ้งฝอย กุ้งก้ามกราม (ในฤดูฝน) ส่วนปลาชนิดที่จับได้มากที่สุด คือ ปลานิลและกุ้งฝอย

กิจกรรมพิเศษ มี 50 ครอบครัวที่นำเอาผักตบชวามาขายโดยจะมีแม่ค้าจากจังหวัด เชียงรายมารับซื้อในราคา 100 มัด/150 บาท (นำไปบริโภคและใช้ประดับ เครื่องบูชา) มี 4 ครอบครัว เอาผักตบมาสานหมวก สานตะกร้า

14. บ้านป้อแฮ้ว

จำนวนครอบครัว 175 ครอบครัว

จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร 100 ครอบครัว

ทั้ง 100 ครอบครัวจะทำการเกษตร 2 ประเภท คือ

- นา โดยเฉลี่ย 5 - 6 ไร่/ครอบครัว
- สวนกระเทียม 2 งาน/ครอบครัว

ทั้งนี้จำนวนครอบครัวในแต่ละประเภทจะไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความพอใจในแต่ละปี

ปุ๋ยที่ใช้ ใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยยูเรีย เฉลี่ย 1 กระสอบ (50 กิโลกรัม)/10 ไร่

สารเคมี ใช้เฉพาะยาฆ่าแมลง มาซดเต้ เฉลี่ย 15 กิโลกรัม/10 ไร่

ประมง มีการจับปล่ี้ยงปลาริมก๊ว้น ขายให้กับทางประมง ถูกปลาตัวเล็กๆ ราคา ตัวละ 3 สตางค์ ปลาที่เลี้ยง คือ ปลานิล ปลาไน ปลาช่อน ถ้าตัวโตแล้วจะ ได้ราคาตัวละ 25 บาท

กิจกรรมพิเศษ ไม่มีการใช้ประโยชน์จากผักตบ สาหร่าย หรือบัวในก๊ว้น แรงงานที่เหลือ จากภาคเกษตรจะไปทำงานรับจ้างก่อสร้างในเมือง

15. บ้านแม่ใส

จำนวนครอบครัว 350 ครอบครัว

จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร 350 ครอบครัว

โดยการเกษตรเป็นการทำนา เฉลี่ยแล้ว 10 ไร่/ครอบครัว

ปุ๋ยที่ใช้ ปุ๋ยคอกในอัตรา 50 กิโลกรัม/3 ไร่

สารเคมี ใช้ฆ่าหญ้า แบบเป็นเม็ด ผง 1 กระสอบ (15 กิโลกรัม)/3 - 4 ไร่

ประมง ไม่มีการทำอาชีพประมง

กิจกรรมพิเศษ มีประมาณ 20 กว่าครอบครัวที่นำเอาผักตบชวามาสานเครื่องจักสานขาย

16. บ้านร่องไฮ

จำนวนครอบครัว	220 ครอบครัว
จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร	10 ครอบครัว
	ทั้ง 10 ครอบครัวจะทำนา โดยเฉลี่ยแล้ว 4-5 ไร่/ครอบครัว
ปุ๋ยที่ใช้	ไม่ใช้
สารเคมี	ใช้ยาคุมหญ้าแต่ไม่ทราบปริมาณการใช้
ประมง	เกือบทุกบ้าน มีอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก ปลาที่จับได้เป็นปลานิล ปลาดุก ปลาหมอเทศ ปลานิลกับปลาหมอเทศจะจับได้มากที่สุด ราคา กิโลกรัมละ 25 - 40 บาท แต่ไม่ทราบปริมาณการจับต่อวัน เพราะไม่แน่นอน มีตั้งแต่ 10 กิโลกรัม ขึ้นไปต่อวัน
กิจกรรมพิเศษ	เมื่อก่อนมีการนำสาหร่ายมาใช้เลี้ยงสุกร แต่ปัจจุบันไม่นำมาใช้แล้วเพราะไม่มีการเลี้ยงสุกรอีก
หมายเหตุ	หมู่บ้านนี้เคยน้ำท่วม ในปี พ.ศ. 2516 เป็นเวลา 9 วัน ความสูงมากกว่า 30 ซม.

17. บ้านป่าจิว

จำนวนครอบครัว	300 ครอบครัว
จำนวนครอบครัวที่ทำการเกษตร	80% ของครอบครัวทั้งหมดหมู่บ้าน
	ปลูกกระเทียม 60% ของครอบครัวที่ทำการเกษตร เฉลี่ย 2 แปลง/ครอบครัว
	ปลูกสวนมะม่วง ลิ้นจี่ มะขาม 40% ของครอบครัวที่ทำการเกษตร แต่ผลผลิตไม่ค่อยดี รวมทั้งหมดประมาณ 10 ไร่/ครอบครัว (บางครอบครัวปลูกหลายอย่าง)
ปุ๋ยที่ใช้	ใช้ปุ๋ยคอก 10 รถอีแต๋น/10 ไร่
สารเคมี	ไม่ใช้
ประมง	มีบางบ้านเท่านั้นที่ไปจับปลาบรโถก วันหนึ่งจะจับได้ไม่เกิน 3 กิโลกรัม ถ้ามีพ่อค้ามาซื้อปลาจึงจะขาย ปลาที่จับได้ คือ ปลาดุก ปลาหมอ ปลาที่จับได้มากที่สุด คือ ปลานิล
กิจกรรมพิเศษ	ไม่มีการใช้ประโยชน์จากฝักคตบ สาหร่าย บัวในกวัน จะปั้นหม้อ ทำครกตลอดปี ยกเว้นเดือนมีนาคม - เมษายน เพราะลมจะแรงทำการเผาดินลำบาก เดือนเมษายนจะเก็บผลมะม่วง มะขาม โดยมีการหมายกสวน 2-3 หมื่นบาทต่อสวน